

l'origen del nom d'aquest poble de l'Alt Gironès, puix que ja ho hem explicat en *DECat.* I, 687a35. Es tracta de MILIARIA, pl. del neutre llatí MILIARE, com en *Millars*, només que ací, al plural que ja estava marcat pel plural neutre llatí -ARIA, se li ha reiterat el símbol de plural -s; la pron. corrent en el país, i única correcta, és *mɪsrəs* trisíl·lab (*mjéres* és un barbarisme). I ja es documenta des de 844 (*Miliaris*: Alsius 82; Monsalv. xvii 308; Balari, *Orig.* 196).

l'òbviament impossible un MILIARIIS 'milles', com pretengué Fouché *Phon. Rouss.* 119, amb pèssima fonètica i sense base semàntica.

Millac, V. vol. I, 204 *Millarda*, V. *Malarads Millars*, V. *Mill*

MILLAT

Borda del terme de Lladorre (Pallars Sobirà)

ETIM. NL format pel nom de la gramínia *mill*, '*panicum miliaceum*' + -at, sufix que en català occidental assumeix les funcions de -ETUM, -ETA, formant el col·lectiu de noms de planta (*EntreDL* II, 64). J.F.C.

Millena, V. *Billena*, s.v. *Belianes* *Millers*, V. *Mill*

MILMANDA, TORLANDA i noms afins

MILMANDA fou un antic castell, i després granja de Poblet, recordada encara com nom d'un gran mas del te. de Vimbodí (oit allí 1929). Veg. el que en digueren Osona (*Guia de les Serres del Cp. de Tarr.*) i Iglésies-Santas. (*Guies I*, 239, i també en el mapa del vol. II).

També tingué la categoria de NL llegendari, de situació, per tant, imprecisa. Verdaguer, en *Canigó*, VI 244, posa en boca d'una de les fades la meravella d'una dita fatídica: «Quan Barcelona era un prat, / ja *Mirmanda* era ciutat: / forts gegants l'han aixecada...». Però la documentació antiga ens assegura que tingué realitat ben concreta.

MENCIONS ANT. 1164: «honore de *Milmanda*» (*Cart.* de Poblet, p. 31). Les dades antigues són generalment amb -l, llevat d'una de molt autoritzada, venint dels arxius del Vaticà: 1172: «grangiam de *Mirmanda*» (ms. g, si bé *Milmanda* en ms. c) (Kehr, *Papsturk*, p. 439); 1184: «unum campum terre quem habemus apud *Milmanda*, qui a n t i q u i t u s dicebatur *Scurpianda*» (*Cart.* Poblet, p. 34); 1188: «grangiam de *Milmanda*» (*Cart.* Poblet, 40, 62); 1196: *Milmanda* (ib. 36); 1197: «grangie de *Milmanda*» (ib. 33); 1205: (ib. p. 36); 1260: «la vila de la Esplugua afrontava ab los termes de Montblanc, Guàrdia dels Prats, Blancafort, Montblanquet, Sanant, Fullea,

Cudòs, Vimbodí, *Milmanda*, Rojals y Miravet» (1660?) (MiretS., *Templ.*, p. 48). Cf. encara una nota del P. Agustí Altisent en *Bu. Soc. On. Bna.* 1984, 27-31, sense gaire novetat.

Més importància tenia per a la nostra toponomàstica —dejuns com estem de tota suggerència etimològica— donar informació sobre els noms semblants; majorment el veí geogràfic:

TORLANDA, més aviat que *Turlanda*, com solem veure-ho grafiat. És una antiga quadra i castell entre Forès i Conesa: en el terme d'aquest poble de la Conca de Barberà, i uns 15 k. al NE de *Milmanda*; avui recordat com nom d'una pattida muntanyenca. *Pron. torlànda* vaig oir en l'enq. de Rauric (1955) (XIV, 56); recordo que Iglésies-Santas. *Guies* parlen d'un mas d'aquest nom (veg. llur mapa), i, així mateix, del Coll de *Turlanda* (p.19) i de la *Costa de Turlanda*. Ja documentat d'antic com *castell de Turlanda*, en un doc. de Pere el Gran, a. 1285 (cita de Coll, ed. *N.Cl.* de Desclot, v, 6, n.2).

El lingüista sospita tot seguit que aquests noms, acompanyats de molts tornaveus ultrapirenaics, i proveïts d'una terminació -anda, xocant en fon. hist. catalana, no són d'origen estrictament català. La situació a les muntanyes de Prades es prestaria a veure-hi mossàrab; però més aviat seran transpirenaics, que és on trobarem paral·lels de (1) i (2). Però el que allà no es troba és aqueix estrany *Scurpianda* de 1184, document venerable per la seva antiguitat (tot just feia 40 anys de la conquesta de Tortosa i a penes 30 de la de Siurana) i per la garantia que hem de reconèixer als arxius de Poblet.

Crec que aquest fou realment autòcton, «antiquitus» diu el doc.; i previ als altres, en aqueixes serres on els sarraïns es mantingueren tenaçment; i després, durant un centenar d'anys restaren terra inculta, coberta de malesa i de boscos inextricables: els boscos de Castellfollit de Poblet i de la Baltasana, encara avui ho són bastant, i comencen d'allà en amunt. Allò s'havia convertit en una gran niarada d'escorpins: VALLIS *SCORPIANA.

Vénen, però, els repobladors, a artigar-ho, protegits pels cavallers, templers i altres, de la Comanda de Barberà, i els feudataris d'aquell Guillem Aguiló («príncep» i reconqueridor de Tarragona), que era de parentela occitana, i també els Templers eren transpirenaics en gran part; i en memòria dels famosos, i ja èpics, noms gal·lo-romànics, hi aporten el nom de *Marmanda* / *Mirmanda*, que tot seguit féu fortuna, com a «mot-tapadora» («deckwort» que diuen els lingüistes centro-europeus). De retop, els clergues pobletans, conservadors de la memòria d'aquell nom autòcton, hi canviaren -ana en -anda: *Escorpianda* sota l'impuls de *Marmanda*; i potser sentint la forma sense *d* com una pron. morisca o ultra-correcta; aviat, però, l'*escorpiand(a)*, d'omino-